

Uloga škole u promociji volontiranja

Pereković, Valeria

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:716251>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Valeria Pereković

ULOGA ŠKOLE U PROMOCIJI VOLONTIRANJA
(Završni rad)

Rijeka, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za pedagogiju

Valeria Pereković
Matični broj: 0009087807

ULOGA ŠKOLE U PROMOCIJI VOLONTIRANJA
Završni rad

Prijediplomski sveučilišni studij pedagogije

Mentorica: prof. dr. sc. Bojana Čulum Ilić

Rijeka, rujan 2023

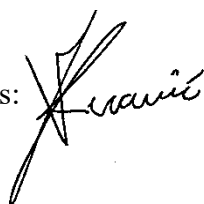
IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Ovom izjavom potvrđujem da sam samostalno napisala rad pod naslovom: Uloga škole u promociji volontiranja. Svi dijelovi rada koji su citirani ili parafrazirani, temelje se na relevantnim izvorima literature. S tim u vezi, na samome kraju rada nalazi se popis konačnih izvora.

Ime i prezime studentice: Valeria Pereković

Datum: 13. rujna 2023.

Vlastoručni potpis:

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Pereković', written over a light blue horizontal line.

SAŽETAK

Ovaj rad se bavi ulogom škole u promociji volontiranja među učenicima, naglašavajući motive i čimbenike koji utječu na uključivanje u volonterske aktivnosti te pruža povijesni pregled razvoja volontiranja u školskom okruženju. Kroz analizu različitih volonterskih programa i inicijativa u školama, ističe se važnost školskog volontiranja u oblikovanju odgovornih i društveno angažiranih građana. Školsko volontiranje omogućuje učenicima razvoj korisnih vještina, stvaranje pozitivnog utjecaja na zajednicu i razvijanje svijesti o društvenoj odgovornosti. Rad također istražuje primjere implementacije volontiranja u školskim sustavima kroz povijest te naglašava važnost podrške i promocije volonterskih aktivnosti u školama, ilustrirajući raznolike pristupe promociji volontiranja u školskom okruženju i ključnu ulogu škola u oblikovanju budućih društveno odgovornih građana.

Ključne riječi: volonterski angažman, uloga odgojno-obrazovnih ustanova, promocija volontiranja, utjecaj volontiranja

SUMMARY

This paper addresses the role of schools in promoting volunteering among students, emphasizing the motives and factors influencing engagement in volunteer activities, and provides a historical overview of volunteering in the school environment. Through the analysis of various volunteer programs and initiatives in schools, the significance of school-based volunteering in shaping responsible and socially engaged citizens is highlighted. School volunteering enables students to develop valuable skills, create a positive impact on their community, and cultivate awareness of social responsibility. The paper also explores examples of volunteering implementation in school systems throughout history and underscores the importance of supporting and promoting volunteer activities within schools, illustrating diverse approaches to volunteering promotion in the school environment and the pivotal role of schools in shaping future socially responsible citizens.

Keywords: volunteer engagement, role of educational institutions, promotion of volunteering, impact of volunteering

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Volontiranje i dobrobit volontiranja za mlade	3
3. Povijest volonterskog angažmana različitih država	5
3.1. Povijesni razvoj volontiranja u Europi i svijetu	5
3.2. povijesni razvoj volontiranja u Hrvatskoj	6
4. Uloga škole prilikom poticanja volontiranja	8
5. Motivi i čimbenici koji utječu na volontiranje	11
5.1. Motivi koji utječu na volontiranje	11
5.1.1. Intrinzična motivacija	11
5.1.2. Ekstrinzična motivacija	13
5.2. Čimbenici koji utječu na volontiranje	14
6. Načini promocije volontiranja u školama	16
6.1. Promocija volontiranja u školama putem Građanskog odgoja i obrazovanja	16
6.2. Međunarodni i nacionalni primjeri dobre prakse	18
6.2.1. Sjedinjene Američke Države	18
6.2.2. Ujedinjeno Kraljevstvo	19
6.2.3. Republika Hrvatska	20
6.2.3.1. Projekt „VOLLUMEN“	20
6.2.3.2. Volonterski klub „Školski anđeli“	22
6.2.3.3. Program izvedbe orijentacijske radionice o volonterstvu za učenike razredne nastave	22
6.2.3.4. „Boranka“	23
6.2.3.5. Zimska kreativna škola „Graditelji“	23
6.2.3.6. „Dom nade“	24
7. Zaključak	26
8. Literatura	27

1. Uvod

U današnjem svijetu koji je ispunjen različitim izazovima i složenim problemima, volontiranje se ističe kao snažan instrument pomoću kojega mladi mogu izraziti svoj angažman i aktivno doprinijeti pozitivnim promjenama u društvu (Kamenko Mayer i sur., 2011). Ova vrijedna praksa omogućava mladima da se uključe i odigraju značajnu ulogu u oblikovanju bolje budućnosti.

Kroz sudjelovanje u volontiranju, mladi ne samo da stječu vještine i znanja koja su korisna za njihov osobni i profesionalni razvoj, već imaju priliku stvarati konkretne i mjerljive pozitivne učinke na lokalnoj i globalnoj razini (McFadden i sur., 2017; Einfeld i sur., 2008). Putem volonterskog angažmana, moguće je usvojiti vrijednosti kao što su empatija, solidarnost, samopoštovanje, humanost, odgovornost i mnoge druge. Nadalje, volontiranjem se razvija osjećaj odgovornosti prema zajednici i sugrađanima te se istovremeno usvajaju ključne vještine koje su neophodne za aktivno sudjelovanje u društvu (Eley, 2001). Osim što se stječu vještine vođenja, volontiranje potiče i veći interes za politiku i demokratske procese (Bekkers, 2005).

Adolescenti kao volonteri poštuju međuljudske vrijednosti i razlike, imaju izraženu želju za nastavkom volontiranja (kao odrasli) te za stjecanje veće društvene podrške (Dávila de León i sur., 2020; Halfon, 2022). Razvoj i stjecanje prijašnje navedenih vrijednosti i vještina podiže mišljenje adolescenata o vlastitoj vrijednosti, što rezultira bolji akademski uspjeh, regulaciju antisocijalnog ponašanja te kvalitetan i zdrav odnos sa vršnjacima, učiteljima, obitelji i članovima zajednice (Banga i sur., 2020). Dakle, volontiranje ima pozitivan utjecaj ne samo na osobe koje su se odlučile volontirati, već i na zajednicu i cjelokupni društvo. Usto, mladi volontiranjem rade na svom samopouzdanju i ključnim vještinama te imaju bolje mogućnosti prilikom zapošljavanja, zajednica ima korist od volontiranja, a društvo u cjelini ima korist od toga da mladi ljudi prepoznaju svoja prava i odgovornosti kao građana (Eley, 2001).

Mnogi učenici ne steknu prijašnje navedene vrijednosti tijekom obrazovanja pa je uvođenje volontiranja u školski kurikulum apel obrazovnim ustanovama. Autor Halfon (2022) naglašava da bi se obrazovni sustav trebao fokusirati na razvoj učenikovih socijalnih vještina, prosocijalnog ponašanja, usađivanje socijalne privrženosti i uključenosti mladih u školi i zajednici.

Cilj ovog rada je prikazati značaj volontiranja u razvoju građanske svijesti i odgovornosti među mladima (učenicima), s posebnim naglaskom na ulogu škola kao ključnih aktera u poticanju volonterskog angažmana. Ovaj rad analizirati će načine na koje odgojno-obrazovne ustanove mogu aktivno podržavati i poticati volontiranje te pozitivne učinke volontiranja na osobni i društveni razvoj mladih.

2. Volontiranje i dobrobit volontiranja za mlade

Volontiranje je izrazito kompleksan pojam čija raznolikost i bogatstvo ne dopuštaju jednostavnu sveopću definiciju. Različiti konteksti, svrhe, motivacije i čimbenici koji stoje iza volontiranja čine ga fleksibilnim i teško definiranim pojmom. Zbog, prijašnje navedene kompleksnosti pojma u daljnjem tekstu će se navesti nekoliko definicija volontiranja.

Volontiranje se definira kao prosocijalno ponašanje¹ koje se odnosi na dobrovoljno pružanje pomoći i usluga pojedincima ili ustanovama bez očekivanja naknada (Halfon, 2022). U članku 3. stavke 1. Zakona o volontiranju (Zakon RH, NN 22/13, 84/21), volontiranje se definira kao dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili zajednice bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje. Štoviše, volontiranje se može definirati i kao „dobrovoljan rad za društvenu korist na osobno zadovoljstvo uz pomoć, skrb i prihvaćanje različitosti“ (Prgić Znika i sur., 2015, str. 13). Štoviše, volonterski angažman ima i duboko simboličko značenje. Ono nije samo nešto što činimo za druge; ono je i odraz naših vlastitih vrijednosti i humanosti. Volonteri slušaju potrebe drugih, brinu o njima i pružaju podršku. U tom procesu, ne samo da doprinose zajednici, već i obogaćuju vlastite živote i osjećaj pripadnosti društvu (Ćulum, 2008).

Volonterstvo igra ključnu ulogu u poticanju pozitivnih promjena u društvu i oblikovanju demokratskih procesa. Građani koji se aktivno uključe u volonterske aktivnosti pridonose razvoju svoje zajednice i društva u cjelini putem raznolikih građanskih inicijativa. Njihov nesebičan doprinos, odvajanje slobodnog vremena, dijeljenje znanja i iskustava, te entuzijazam i energija, doprinose pozitivnim promjenama koje oblikuju svakodnevni život (Ćulum, 2008).

Također, volontiranje ima duboke emocionalne i socijalne aspekte. Mladi koji se uključe u volonterske aktivnosti razvijaju osjećaj pripadnosti i odgovornosti prema društvu, a osjećaj

¹ Prosocijalno ponašanje je ono kojemu je cilj čini dobro drugome, a razvija se paralelno sa kognitivnim razvojem djeteta. Obitelj, vršnjaci i zajednica u kojemu se dijete razvija, doprinose razvoju prosocijalnog ponašanja. Bitno je naglasiti da je ono povezano sa razvojnim ishodima djeteta. Detaljniji opis i važnost prosocijalnog ponašanja može se pronaći u radu Ajduković, M., Rajhvajn Bulat, L. i Sladović Franz, B. (2008). agresivno i procoscijalno ponašanje djece u dječjim domovima. Ljetopis socijalnog rada, 15(2), 185-213.

postignuća i zadovoljstva koji proizlazi iz volontiranja potiče ih na kontinuirani osobni razvoj i angažman za opće dobro. Interakcija s različitim ljudima i skupinama potiče razumijevanje i poštivanje različitosti, stvarajući temelje za međukulturalno razumijevanje i suradnju (Banga i sur., 2020).

Volontiranje kod mladih donosi brojne socijalne prednosti koje unapređuju njihovu percepciju vlastite vrijednosti te odnos prema sebi, obrazovanju i zajednici. Mladi stječu važne socijalne vještine kao što su empatija, razumijevanje drugih, te sposobnost razmatranja različitih perspektiva, što pozitivno utječe na njihovo samopouzdanje i samopoštovanje. Osim toga, volontiranje potiče njihovu uključenost u školsko okruženje, poboljšava odnose s vršnjacima i učiteljima te podržava njihov akademski uspjeh (Banga i sur., 2020; Celio i sur., 2011).

Proces volontiranja također potiče prosocijalno moralno razmišljanje kod adolescenata, naglašavajući važnost pomaganja drugima i razumijevanje društvenih potreba. To pridonosi emocionalnom razvoju mladih, pomaže im u suočavanju sa stresom i negativnim emocijama te im pomaže razviti stabilan osjećaj identiteta u interakciji s drugima (Halfon, 2022). Također, volontiranje pozitivno utječe na njihov akademski uspjeh i smanjenje antisocijalnog ponašanja, razvijajući vještine kao što su timski rad, rješavanje problema, komunikacija, planiranje i organizacija. Navedene koristi volontiranja potiču mlade na aktivno sudjelovanje u društvenim i političkim procesima, čime pridonose razvoju inkluzivnijeg i pravednijeg društva (Banga i sur., 2020).

U skladu s istraživanjem provedenim od strane autora Harta i sur. (2007), mladi koji su se tijekom adolescencije angažirali u volonterskim aktivnostima često su skloniji sudjelovanju na izborima i aktivnom izražavanju svojih glasova u političkim procesima, za razliku od onih koji nisu sudjelovali u volontiranju.

S obzirom na prijašnje navedene pozitivne učinke volontiranja na mlade (i odrasle), važno je prepoznati važnost uključivanja volontiranja u život mladih kao načina njihovog osobnog i društvenog razvoja.

3. Povijest volonterskog angažmana različitih država

Proučavanje povijesti volonterskog angažmana u različitim državama omogućava bolje razumijevanje kako se volontiranje razvijalo tijekom vremena i kako su se društva različitih zemalja odnosila prema volontiranju. To može pomoći u postavljanju temelja za razmatranje suvremenih pristupa volontiranju. Nadalje, povijesni primjeri volonterskog angažmana mogu se koristiti kao inspiracija za razvoj odgojno-obrazovnih programa i inicijativa koje potiču volontiranje u današnjem obrazovnom kontekstu. Pregled uspješnih volonterskih inicijativa iz prošlosti može pomoći prilikom identifikacije modela i strategija koje su primjenjive u školama.

Volontiranje je prisutno u svim društvima diljem svijeta, a tijekom vremena je evaluiralo i mijenjalo svoje oblike. Kada na volontiranje gledamo kao na čin pružanja pomoći, možemo zaključiti da se ono prakticira od samih početaka ljudskog postojanja.

3.1. Povijesni razvoj volontiranja u Europi i svijetu

Početak institucionalizacije volontiranja u Europi datira iz 1920. godine kada su Pierre Ceresole i Hubert Parris organizirali prvu međunarodnu grupu volontera. Njihov glavni motiv za udruživanje bio je obnova sela Esne, koje je bilo razrušeno nakon završetka Prvog svjetskog rata. Iz ove početne organizacije proizašle su tri glavne volonterske organizacije koje i danas aktivno djeluju: Service Civil International, Youth Action for Peace i International Reconciliation Union (Kamenko Mayer i sur., 2011).

Osim u Europi, volontiranje je postalo sveprisutno i u mnogim međunarodnim i globalnim organizacijama, pri čemu se posebno ističu Ujedinjeni narodi. Ujedinjeni narodi prepoznaju ključnu važnost volontera kao resursa za suočavanje sa globalnim izazovima, što se ogleda u podršci koju pružaju volonterskim inicijativama putem usvajanja nekoliko rezolucija (Kamenko Mayer i sur., 2011).

U pogledu povijesti volontiranja u zemljama jugoistočne Europe, taj koncept je počeo uzimati oblik nakon pada Berlinskog zida i sloma socijalističkih i komunističkih društvenih sustava krajem 80-ih i početkom 90-ih godina 20. stoljeća. Volontiranje se tada počelo pojavljivati kao individualni angažman temeljen na slobodnoj volji pojedinaca, što je snažno doprinijelo stvaranju pluralističkog civilnog društva u tranzicijskim zemljama (Kamenko Mayer i sur., 2011).

Uvođenje individualnog angažmana temeljenog na slobodnoj volji, što se dogodilo nakon pada Berlinskog zida i sloma socijalističkih društava, oblikovalo je suvremeni pristup volontiranju. Ova promjena omogućila je ljudima da izraze svoje osobne vrijednosti i doprinesu društvu na način koji je u skladu s njihovim interesima i uvjerenjima. S obzirom na podršku koju volontiranje dobiva od strane međunarodnih organizacija, poput Ujedinjenih naroda, postalo je jasno da volonteri igraju ključnu ulogu u rješavanju globalnih izazova i unaprjeđenju kvalitete života širom svijeta.

3.2. povijesni razvoj volontiranja u Hrvatskoj

Povijest volontiranja u Hrvatskoj obilježena je nizom značajnih događaja i inicijativa koje su oblikovale razvoj volonterstva u zemlji. Prva volonterska udruženja pojavila su se tijekom 19. i ranog 20. stoljeća, često djelujući unutar crkvenog okvira. Nakon Drugog svjetskog rata, građani su se često uključivali u različite akcije izgradnje i obnove zemlje, često organizirane od strane države, poput Omladinskih radnih akcija (ORA). Početkom 1946. godine, mladi su se aktivno uključili u izgradnju pruge, pridonoseći modernizaciji zemlje. ORA su i kasnije nastavile s izgradnjom infrastrukture, uključujući pruge, javne zgrade i nasipe. Tijekom tih akcija, mladi su također sudjelovali u opismenjavanju i osposobljavanju za različita zanimanja, prateći promjene i potrebe društva. Ovi napori nisu samo doprinijeli obnovi zemlje, već su ostavili i pozitivan utjecaj na članove tih organizacija (Kamenko Mayer i sur., 2011).

S obzirom na političke promjene koje su uslijedile početkom 2000-ih, Hrvatska je započela s oblikovanjem prvih mjera javne politike s fokusom na partnerstva s civilnim društvom. Pridruživanje globalnom trendu obilježavanja Međunarodne godine volontera 2001. godine i osnivanje Međunarodnog odbora za volontiranje, predstavljaju ključne trenutke u usmjeravanju razvoja volontiranja u Hrvatskoj (Kamenko Mayer i sur., 2011).

Napori Vlade Republike Hrvatske posebno se ističu u promociji volonterstva, a ključni trenutak je osnivanje Nacionalnog odbora za razvoj volonterstva, čiji počeci sežu u 2001. godinu. Ovaj odbor intenzivno je radio na izradi Nacrta prijedloga Zakona o volonterstvu s ciljem jasnog definiranja mogućnosti i odnosa u volonterkim aktivnostima. Zakon o volonterstvu usvojen je u svibnju 2007. godine, što je predstavljalo važan korak u formalnom priznavanju i podršci volonterstvu u Hrvatskoj (Ćulum, 2008).

Tijekom godina, volonterstvo je postajalo sve značajnije u Hrvatskoj. Unatoč izazovima u prikupljanju sustavnih podataka o razvoju volonterstva, organizacije civilnog društva i međunarodne donatorske organizacije uložile su napore kako bi bolje razumjele ovu aktivnost (Ćulum, 2008).

U tom kontekstu, škole igraju ključnu ulogu u poticanju volontiranja među mladima. Edukacija o vrijednosti volontiranja i razvoju građanskog angažmana može oblikovati buduće generacije volontera i doprinijeti izgradnji aktivnog građanstva u Hrvatskoj.

4. Uloga škole prilikom poticanja volontiranja

U današnjici, obrazovni sustav ima ključnu ulogu u oblikovanju mladih ljudi kao odgovornih i angažiranih građana. Dok se tradicionalno, obrazovni sustav, fokusirao isključivo na prenošenje znanja, moderni pristup obrazovanju sve više se fokusira na razvoj šireg spektra vještina koje će mladima omogućiti aktivno sudjelovanje u društvenoj zajednici. Štoviše, važno je ne samo potaknuti intelektualni razvoj, već i razvijati socijalne vještine, prosocijalno ponašanje te osjećaj pripadnosti školi i zajednici. Štoviše, uključivanje u volonterske aktivnosti čini djecu i mlade produktivnim i angažiranim članovima zajednice tijekom njihovog odrastanja, nudeći im priliku da se uključe u aktivnosti koje su prikladne za njihovu dob, tjelesni i moralni razvoj te vještine koje ne ugrožavaju njihovo zdravlje i školski uspjeh (Banga i sur., 2020). Ovakav pristup ima dugotrajan utjecaj jer oblikuje buduće osobe svjesne sebe, svoje okoline, te potreba i mogućnosti zajednice koja ih okružuje. Učenici imaju priliku razvijati i utvrđivati svoje stavove i vrijednosti kroz sudjelovanje u volonterskim aktivnostima. Također, ova iskustva im omogućuju da bolje upoznaju sebe u odnosu na druge i potrebe okoline.

Kroz volontiranje, učenici mogu razvijati vještine projektnog planiranja i upravljanja, stvarajući time osnovu za buduće uspjehe i prepoznajući važnost organizacije i koordinacije kako bi postigli ciljeve svojih volonterskih inicijativa (Kamenko Mayer i sur., 2011). U tom kontekstu uloga škole postaje ključna u poticanju volonterskog angažmana.

Putem integracije volonterskih aktivnosti u obrazovni sustav, odgojno-obrazovna ustanova može osnažiti učenike da primijene svoje socijalne vještine u stvarnom svijetu, odnosno pomaže učenicima da razviju prosocijalne vrijednosti i stvaraju temelje za aktivno građanstvo. Nadalje, školska okolina također može poticati aktivno sudjelovanje u školskim vijećima učenika, što doprinosi osobnom razvoju, socijalnim vještinama i demokratskim vrijednostima (Halfon, 2022). Škola može utjecati na veći odaziv volontiranja kod mladih i putem različitih mehanizama i utjecaja, a neki od njih su: stvaranje okruženja koje potiče usvajanje prosocijalnih vrijednosti kroz obrazovne programe i inicijative koje potiču volontiranje i altruizam, putem raznih aktivnosti, projekata i nastavnih planova škola može poticati vještine pisanja pisma, bilježenja te suradnju s drugima, suradnjom škole s lokalnom zajednicom omogućuje mladima da postanu aktivni članovi svoje zajednice te da se povežu s članovima

zajednice, edukacijom učenika o važnosti aktivnog građanstva i jačanjem društvene odgovornosti, podržavanjem formiranja pozitivnih navika i vrijednosti koje će mladima biti od koristi u daljnjoj budućnosti, edukacijom mladih o prosocijalnim vrijednostima i mogućim očekivanjima društva te uvođenjem volontiranja u sastavni dio obrazovnog sustava (Bekkers, 2005). Dakle, volontiranje pruže priliku da učenici nauče surađivati, razvijati empatiju, komunicirati u različitim kontekstima te prepoznati potrebe svoje zajednice. Osim toga, volontiranje u školskom okruženju pruža osjećaj pripadnosti. Putem sudjelovanja u projektima, koji imaju pozitivan utjecaj na lokalnu zajednicu, učenici razvijaju dublju privrženost prema školi i okolini, što se odražava na njihovu spremnost preuzimanja odgovornosti za dobrobit zajednice te aktivno sudjelovanje u rješavanju društvenih izazova (Halfon, 2022).

Budući da škola ima značajan utjecaj na mlade, s obzirom da mladi većinu vremena provode u odgojno-obrazovnim ustanovama, ona ima vrlo bitnu ulogu prilikom pružanja podrške i pomoći učenicima. Upravo poticanje volontiranja, od strane odgojno-obrazovnih ustanova, ima preventivnu ulogu kod pojave depresije kod mladih, koja je sve češća te predstavlja ozbiljan problem koji ostavlja dugoročni utjecaj na psihi djece (Banga i sur., 2020). Autori Banga i sur. (2020) također naglašavaju važnost poticanja volontiranja unutar školskog okruženja, kako bi učenici razvili bolju sliku o sebi, školi, učenju i socijalizaciji. Također, volontiranjem se razvija samouvjerenosti i samopoštovanja, što može uvelike pomoći mladima prilikom suočavanja sa stresnim situacijama te prilikom razvijanja slike o sebi. Nadalje, odgojno-obrazovne ustanove mogu doprinijeti razvoju mladih kao građana koji su svjesni svoje uloge u društvu te koji razvijaju osjećaj zajedništva i vrijednosti kroz svoje aktivnosti, ukoliko organiziraju volonterske projekte, educiraju mlade o važnosti volontiranja te stvaraju poticajna okruženja.

Važno je razumjeti razliku između volontiranja unutar formalnog (školskog) okruženja i infomalnog okruženja, odnosno volontiranja zasnovanog u zajednici. Forsiranje učenika na volontiranje može rezultirati neželjene posljedice (Walsh i sur., 2015; Halfon, 2022), stoga je potrebno dobro odrediti načine poticanja učeničkog volonterskog angažmana. Sprječavanje negativnih posljedica, obrazovne ustanove mogu postići davanjem slobode biranja mjesta volontiranja učenicima, poznavanje njihovih karakternih osobina, načine na koje doživljavaju obavljanje aktivnosti te zadovoljstvo njihova djelovanja (Halfon, 2022).

Autor Bonnesen (2018; Halfon 2022) navodi kako bi obrazovne ustanove trebale suziti etičke razlike putem edukacije za volonterski angažman te kreiranjem okolnosti u kojima učenici mogu volontirati.

Autori Holdsworth i sur. (2014) ističu da uvođenje obaveznih oblika volontiranja može imati potencijalno neželjene efekte jer ono nije u skladu s ključnim konceptom volontiranja, a to je „dobrovoljno pružanje pomoći“.

5. Motivi i čimbenici koji utječu na volontiranje

Ovo poglavlje ima ključnu ulogu u razumijevanju temeljnih faktora koji oblikuju spremnost učenika za volontiranjem u školskom okruženju. Razumijevanje motiva i čimbenika koji stoje iza odluke učenika da se uključe u volonterske angažmane, ključno je za oblikovanje ciljanih programa i strategija koje će škole koristiti kako bi potaknule i podržale volontiranje među učenicima. Kroz detaljno proučavanje ovih faktora, može se bolje prepoznati što motivira učenike da se angažiraju u volontiranju te kako njihovu spremnost za volontiranjem učiniti snažnijom i održivijom (spremnost na volontiranje u odrasloj dobi).

5.1. Motivi koji utječu na volontiranje

Motivaciju za volontiranjem često možemo podijeliti na intrinzičnu i ekstrinzičnu. Intrinzična motivacija obuhvaća unutarnje faktore, kao što su osobna strast prema određenoj svrsi volontiranja, osjećaj ispunjenosti i zadovoljstva koje volontiranje pruža te želju za doprinosom zajednici. S druge strane, ekstrinzična motivacija obuhvaća vanjske faktore, kao što su priznanja ili nagrade koje pojedinac može dobiti kroz volontiranje, poput stjecanja dodatnih bodova u školi ili pohvala od autoriteta (Miljković i sur., 2013).

Razumijevanje ovih različitih motiva za volontiranje ključno je za pravilno usmjeravanje i podršku volonterskim programima u školama. Intrinzična motivacija često dovodi do dugoročnijeg i dubljeg angažmana, dok ekstrinzični motivi mogu djelovati kao poticaj za početak volontiranja. Kroz pažljivo razmatranje i poticanje oba tipa motivacije, škole mogu stvarati poticajno okruženje koje će potaknuti učenike da se aktivno uključe u volontiranje i ostvare pozitivan utjecaj na zajednicu

5.1.1. Intrinzična motivacija

U literaturi se najčešće spominje podjela motivacije na tri tipa, koji se odnose na intrinzičnu motivaciju, a to su: altruistična, utilitarna i društvena/socijalna. Što se tiče altruistične motivacije ona proizlazi iz vjerskih uvjerenja ili etičkih ideala te se temelji na želji za nesebičnim doprinosom i pomoći drugima. Utilitarna motivacija potiče iz nastojanja za osobnim napredovanjem u karijeri ili potrazi za zapošljavanjem. Ovdje je naglasak na ostvarivanju osobnih koristi ili ciljeva kroz volontiranje. Društvena/socijalna motivacija proizlazi iz socio-kulturnih stavova, društvenog pritiska i potrebe osobe za izgradnjom vlastitih društvenih mreža. Društvena/socijalna motivacija potiče osobu da volontira kako bi ostvarila veće društvene interakcije i osjećaj pripadnosti zajednici (Halfon, 2022).

Autorice Prgić Znika i sur. (2015) nude podjelu motiva za volontiranjem u tri kategorije koje se također odnose na intrinzičnu motivaciju: (1) zadovoljavanje osobnih potreba i razvoj, što se odnosi na istraživanje i razvijanje vlastitih talenata, usvajanje novih spoznaja i razvijanje raznovrsnih kompetencija, suradnja u timu, preuzimanje odgovornosti, osjećaj doprinosa, izgradnja osobnih načela, upoznavanje i prihvatanje raznolikosti i drugih kultura, povezivanje i druženje s drugim pojedincima i druge, (2) odgovor na konkretne probleme u zajednici i pomoć drugima, što uključuje pomaganje ranjivim skupinama i onima kojima je to nužno (npr. pomaganje beskućnicima, briga o zelenim površinama...) i (3) pokretanje pozitivnih društvenih promjena i društveni razvoj u cjelini, što se odnosi na sudjelovanje u općem procesu demokratizacije putem slobodnog udruživanja građana i osnaživanja civilnog društva, poticanje razvoja kulture i umjetnosti putem inovacija i zaštite kulturnog naslijeđa te promicanje raznolikosti kultura, promoviranje mira i prakse nenasilja.

Osobe se odlučuje za volontiranje zbog različitih razloga kao što su: osjećaj osobne vrijednosti, odnosno želja za pomaganjem drugima, želja za boljim razumijevanjem ili prihvaćanjem grupe ljudi drugačijih obilježja/kulture, želja za sudjelovanjem u zajednici i pomaganje istoj te zbog osjećaja većeg poštovanja od strane sugrađana (Snyder, 1993; Moore i sur., 1996).

Rezultati istraživanja, koje je proveo autor Eley (2001), pokazali su da je vodeći motiv i muških i ženskih volontera tjelesna aktivnost, odnosno sudjelovanje u sportu. Sudjelovanje u sportu povezuje se i sa sposobnosti vođenja („team leader“) pa je njezino unapređenje ili razvijanje jedno od glavnih utjecaja na motivaciju za volontiranje kod mladih. Nadalje, istraživanje pokazuje da su mladima (18-19 godina) vodeći motivi za volontiranje stjecanje novih znanja i vještina te napredak u karijeri. S druge strane, motiv zaštite ega najmanje je važan motiv kod mladih, a on se odnosi na ublažavanje osjećaja krivnje i negativnih osobina putem pružanja pomoći drugima, tj. činjenjem dobrih djela. Pored prijašnje navedenih motiva, postoje i motivi vrijednosti, društveni motivi, motivi poboljšanja te mnogi drugi. Društveni motivi koje obilježava sklapanje novih prijateljstava, odnos sa nadređenima i vršnjacima, društveni napredak, pokazali su se kao vodeći motivi mladih volontera u istraživanju koje su proveli Haski-Leventhal i sur. (2007), dok je odraslim volonterima bilo važnije pružati pomoć drugima.

U istraživanju koje su proveli Holdsworth i sur. (2010) pojavljuje se nova skupina volontera koja je motivirana rezultatima volontiranja. Štoviše, ova skupina volontera nije motivirana

doprinosima za zajednicu, već vlastitim napretkom u pogledu karijere. Vrlo sličan zaključak donose i autori Handy i sur. (2010) koji navode da je utilitarna motivacija jedna od najčešćih motivacija prisutnih kod mladi jer im je cilj što bolje napisati vlastiti životopis pa se odlučuje za volontiranje, no ustvari oni nisu motivirani za volontiranje, već za veću mogućnost zapošljavanja ili napredak u postojećoj karijeri. Stoga, mladi koji su podjednako motivirani svim trima motivima za volontiranje (utilitarni, altruistični i društveni/socijalni) više su posvećeni svom volonterskom radu te je veća vjerojatnost da će nastaviti volontirati kada odrastu.

5.1.2. Ekstrinzična motivacija

Na odluku za volontiranje kod mladih ne utječu samo vlastiti motivi, već i motiviranost njihovih roditelja, prijatelja, učitelja/profesora te društvene zajednice u kojoj pripadaju. Roditelji su primjer svojoj djeci pa tako imaju veliki utjecaj na njihovu odluku za volontiranjem. Rezultati istraživanja „Giving in the Netherlands Panel Survey“ (2002) pokazali su da se djeca češće odlučuju na volontiranje ukoliko njihovi roditelji volontiraju ili su volontirali. Suprotno stajalište iznosi autor Bekkers (2005) koji je istraživanjem pokazao da ne utječe na odluku o volontiranju kod djece uzor roditelja koji volontiraju, već viša naobrazba te veća religioznost roditelja. Štoviše, djeca, odgajana u obitelji koja potiče volontiranje, imaju izraženije/u prosocijalne vrijednosti, altruistične vrijednosti, odgovornost spram društvenoj zajednici te veći interes za politiku (Bekkers, 2005). Što bi značilo da na odluku o volontiranju utječe usvajanje odlika ili vrijednosti koje posjeduju njihovi roditelji.

Nadalje, svako društvo ima izražene norme i društveno prihvatljiva ponašanja kojima se pojedinac nastoji prilagoditi. Društvo koje nastoji što više ulagati u neprofitne organizacije, novčano i vremenski, motivira članove na odluku za volontiranjem. Članovi se odlučuju na volontiranje i zbog postojanja socijalne/društvene kohezije koja ih potiče činiti društveno poželjna ponašanja, a jedno od njih je volontiranje (Janoski i sur., 1998).

Obrazovne institucije često potiču učenike na volontiranje, prilikom čega treba pripaziti da se volontiranje ne nameće učenicima pod obveznim jer time gubi svoje svojstvo. Autori Holdsworth i sur. (2014) navode kako učenici/studenti žele da volontiranje bude prepoznato i podržano kao nagrađena aktivnost, ali ne dobivanjem dodatnih bodova, već privilegiranim djelovanjem i pružanjem podrške njihovim sposobnostima činjenja promjena. Također, uvođenje volontiranja u školski kurikulum, učenici smatraju demotivirajućim faktorom te se pretpostavlja da će biti puno manji odaziv za volontiranje (mladih) završetkom školovanja.

Što se tiče vršnjačkih grupa, mladima je iznimno bitno pripadati grupi te sklapati nova prijateljstva i poznanstva, što su pokazali rezultati istraživanja koje su proveli Haski-Leventhal i sur. (2007) u kojemu je mladima vodeći motiv za volontiranjem sklapanje novih prijateljstava. Budući da mladi nastoje opstati u određenoj vršnjačkoj grupi, u kojoj pripadaju, podložni su njezinom utjecaju. Stoga, vršnjačka motivacija ima iznimno jak utjecaj na mlade i njihovu odluku za volontiranjem (Banga i sur., 2020).

Osim navedenih motiva, mediji i društvene mreže također igraju značajnu ulogu u oblikovanju percepcije mladih o volontiranju. U današnjem digitalnom dobu, mladi su izloženi različitim informacijama, vijestima, i kampanjama koje mogu utjecati na njihovu svijest i interes za volontiranje. Pozitivni primjeri volonterskih akcija i priča o uspješnim projektima mogu inspirirati mlade da se uključe u slične inicijative i doprinesu zajednici. Također, političke inicijative i zakonski okviri mogu imati značajan utjecaj na promociju volontiranja među mladima. Poticanje volonterskog angažmana kroz različite programe i poticaje, poput stipendija za volontiranje ili priznavanja volonterskog iskustva kao vrijednog dodatka u životopisu, može privući veći broj mladih da se uključe u volonterske aktivnosti (Handy i sur., 2010). Istraživanje koje su proveli autori Čavar i sur. (2018) pokazuje da čak 62% ispitanika smatra da je putem volontiranja moguće lakše pronaći i dobiti posao.

5.2. Čimbenici koji utječu na volontiranje

S druge strane, osim velikog broja različitih motiva, postoji i niz čimbenika koji utječu na odluke mladih o uključivanju u volonterski angažman. Čimbenici se razlikuju prema svom pozitivnom ili negativnom utjecaju prilikom donošenja odluka o volontiranju. Autori Bobkowski i sur. (2016) prepoznaju sljedeće čimbenike: spol, socioekonomski status, zdrava komunikacija sa roditeljima (naglasak stavljaju na razgovoru o novim događanjima/zbivanjima kod djeteta), bolji školski uspjeh te veća naobrazba. Prema većini istraživanja ženski spol pokazao se više uključen u volontiranje, zbog veće tendencije pokazivanja osjećaja, suosjećanja i empatije (Banga i sur., 2020), dok autor Eley (2001) spol definira kao iznimno promjenjivu varijablu te se s obzirom na to ne može smatrati čimbenikom volontiranja. Veliki broj provedenih istraživanja pokazuje da je viši socioekonomski status pokazatelj veće odluke za volontiranjem kod mladih i kod odraslih. Što se tiče komunikacije sa roditeljima, djeci je potrebno mišljenje roditelja pa se tako djeca, čiji roditelji odobravaju i potiču volontiranje, češće uključuju u aktivnosti neprofitne organizacije (Bekkers, 2005). nadalje, kultura i društvene norme imaju ključnu ulogu u oblikovanju

stavova mladih prema volontiranju. U društvima gdje se volontiranje cijeni i promiče kao važan doprinos zajednici, mladi su spremniji sudjelovati u volonterskim aktivnostima. S druge strane, u društvima gdje se volontiranje smatra manje važnim, može biti teže potaknuti mlade na volonterski angažman (Halfon, 2022). Uz to, mentorski programi koji povezuju mlade sa starijim volonterima ili stručnjacima iz različitih područja mogu pružiti inspiraciju i podršku mladima u njihovom volonterskom angažmanu. Stvaranje pozitivnih iskustava s volontiranjem u ranim fazama života može potaknuti mlade da ostanu aktivni volonteri i u kasnijim godinama (Haski-Leventhal i sur., 2007).

Autori Janoski i sur. (1998; Schervish, 1995) navode skupine čimbenika koji utječu na poticanje volonterskog angažmana, a to su: okvir svijesti i zajednice sudjelovanja. Zajednice sudjelovanja odnose se na doprinos volontiranju putem sudjelovanja u formalnim ili neformalnim organizacijama, a okvir svijesti odnosi se na osviještenost o vrijednostima koje se postižu putem volontiranja te o jasno definiranim ciljevima koje osoba želi postići putem volontiranja. Usto, stavovi zajednice te uključenost u izvannastavne aktivnosti, istraživanjem su se pokazali kao ključni prediktori volontiranja kod mladih (Hart i sur., 2007). Novinarstvo, kao dodatni predmet u Ujedinjenom Kraljevstvu, također se pokazao kao jedan od čimbenika snažnog utjecaja na odluke o volontiranju (Bobkowski i sur., 2016).

Važno je naglasiti da pretjerano sudjelovanje, odnosno uključivanje u izvannastavne aktivnosti može negativno utjecati na školski uspjeh mladih, što može rezultirati ometanjem školovanja (Thompson i sur., 2013; McFadden i sur., 2017). Uz ometano školovanje, prestanak školovanja prije polaganja državne mature te etičke razlike također su negativni čimbenici koji mogu biti prepreka mladima prilikom donošenja odluke o volontiranju (Bobkowski i sur., 2016). Međutim, obrazovne ustanove mogu pružiti podršku putem edukacije o volontiranju i stvaranja okoliša pogodnih za volontiranje kako bi se umanjile etičke razlike (Bonnesen, 2018; Halfon, 2022).

6. Načini promocije volontiranja u školama

U današnjem društvu, volontiranje ima ključnu ulogu u razvoju odgovornih i angažiranih građana. Uzimajući u obzir važnost volontiranja, promocija ovog vrijednog čina u odgojno-obrazovnim ustanovama postaje sve značajnija tema. U ovom kontekstu, prikazat će se različiti načini i strategije promocije volontiranja u školskom okruženju uz primjere iz međunarodnog i nacionalnog konteksta, s naglaskom na njegovu važnost za oblikovanje budućih generacija te njihovu aktivnu ulogu u zajednici.

6.1. Promocija volontiranja u školama putem Građanskog odgoja i obrazovanja

Stalna pojava dinamičnih društvenih promjena, uključujući razvoj demokracije, suočavanje s raznolikim društvenim problemima, globalizaciju i izazove očuvanja okoliša, potaknula je razvoj raznovrsnih programa s ciljem osnaživanja i pripreme mladih za aktivno sudjelovanje u društvu (Spajić-Vrkaš i sur., 2014). Među tim programima, građanski odgoj ističe se kao jedan od ključnih u formiranju budućih građana.

Povijesni razvoj građanskog odgoja uočava se stoljećima unatrag, budući da je pripremanje građana za aktivno sudjelovanje u društvu prisutno u raznim civilizacijama. Usto, nakon Drugog svjetskog rata uočava se sve veća potreba za uključivanje građanskog odgoja u obrazovne sustave (Broom, 2007). Što se tiče modernog oblika građanskog odgoja i njegova implementacija u odgojno-obrazovni sustav, njegov razvoj započeo je u 20. stoljeću, kada je vodeći cilj većini država bio priprema mladih za sudjelovanje u demokratskim društvima.

Građanski odgoj (suvremeni) podrazumijeva usvajanje ključnih informacija i stjecanje iskustva učenja s ciljem osposobljavanja i osnaživanja građana za aktivno sudjelovanje u demokratskim procesima. Nadalje, može ga se promatrati kao predmet koji se sustavno promiče u odgojno-obrazovnim ustanovama s ciljem poticanja skladnog suživota te zajedničke dobrobiti, uz naglasak na razvoj pojedinca i njegove pripadajuće zajednice (European Commission, 2017).

Iduću definiciju nude autori Sears i sur. (1996) definirajući građanski odgoj kao napor da se učenicima prenesu specifična znanja, vrijednosti i stavovi vezani uz naciju u kojoj žive te ih potaknu na razvijanje ponašanja koja su nužna za održavanje demokracije. Stoga, ključni elementi građanskog odgoja obuhvaćaju tri važne kompetencije: znanje i razumijevanje, vještine i sposobnosti te vrijednosti i stavovi, koje su neophodne za aktivno sudjelovanje

građana u svim aspektima društva (kulturni, građanski, gospodarski, politički, međuljudski i drugi) sudjelovanja u zajednici. Usto, opći ciljevi građanskog odgoja su: razvijanje kritičkog mišljenja, poticanje socijalno prihvatljivog ponašanja, poticanje djelovanja na demokratski način te poticanje učinkovite i konstruktivne interakcije (Eurydice, 2012).

Kroz volonterske aktivnosti, učenici imaju priliku razvijati vlastite kompetencije, stjecati praktična iskustva i izgrađivati svoje osobne vrijednosti, što doprinosi njihovom individualnom napretku. Paralelno s osobnim rastom, volontiranje potiče svijest pojedinaca o njihovoj ulozi unutar zajednice i potiče osjećaj odgovornosti prema općem dobru (Halfon, 2022). Ova dimenzija volontiranja usklađuje se s naglaskom na "razvoju pojedinca i njegove pripadajuće zajednice", kako je naglašeno u citiranoj rečenici. Nadalje, volontiranje pruža priliku učenicima da primijene svoje kritičko razmišljanje u stvarnom okruženju, razvijaju socijalnu osjetljivost i uče kako se aktivno uključiti u društvene procese, što doprinosi ostvarivanju ciljeva građanskog odgoja, definiranih od strane Eurydice (2012).

Ispitivanje pripremljenosti učenika za građansku ulogu u istraživanju organizacije IEA (Schulz i sur., 2010) obuhvatilo je aspekte koji su također povezani s volontiranjem. To uključuje razumijevanje participacije u zajednici kao jednog od elemenata građanske pripremljenosti. Osim toga, istraživanje je analiziralo kako učenici percipiraju svoju ulogu u civilnim organizacijama te kako osjećaju povezanost s društvenom zajednicom kojoj pripadaju, što su ključni faktori koji mogu utjecati na njihovu želju i spremnost za volontiranjem. Štoviše, istraživanje ukazuje na iznimno bitnu ulogu škola prilikom poticanja mladih na volonterski angažman. Učenici koji su sudjelovali u aktivnostima vezanim uz volonterski angažman, u velikom postotku su bili potaknuti od strane odgojno-obrazovne ustanove. Odnosno, učenici su u većem broju sudjelovali u građanskim aktivnostima potaknutim od strane škole, nego u aktivnostima/organizacijama izvan škole.

Sveukupno gledajući, Građanski odgoj i obrazovanje ima ključnu ulogu u poticanju svijesti o odgovornosti prema zajednici te razvoju građanskih vještina, a volontiranje je praktični način kroz koji učenici mogu primijeniti te vještine i doprinijeti društvenoj dobrobiti. Kroz volontiranje, učenici ne samo što razvijaju svoju građansku svijest, već i aktivno doprinose zajednici, čime se ostvaruju ciljevi građanskog odgoja i obrazovanja.

6.2. Međunarodni i nacionalni primjeri dobre prakse

U nastavku se donose primjeri dobrih praksi u promicanju volontiranja u odgojno-obrazovnim institucijama. Ovi primjeri ilustriraju raznovrsne pristupe i inicijative koje su uspješno integrirale volonterski angažman u obrazovni proces te potaknule pozitivne promjene u zajednicama i među učenicima.

6.2.1. Sjedinjene Američke Države

U Sjedinjenim Američkim Državama postoje razni programi kojima se nastoji potaknuti mlade na veću uključenost u društvenoj zajednici te na veći odaziv za volontiranjem. Teen Outreach Program i Valued Youth Program provode se dugi niz godina, a pomoću njih nastojalo se utvrditi pozitivan utjecaj volontiranja na ponašanje i akademski uspjeh mladih. Programi su osmišljeni kako bi potaknuli pozitivan razvoj mladih, omogućujući im pronalaženje/otkrivanje vlastitih uloga i vrijednosti. Sudionicima je bio zadatak angažirati se u raspravama o relevantnim temama za njihov uzrast te izvođenje javnih nastupa na temu volonterskog angažmana u kojemu su sudjelovali. Također, ovi programi imali su za cilj uspostavljanje jače povezanosti između odgojno-obrazovnih institucija i lokalne zajednice, a ujedno i poticanje zajedničke odgovornosti za obrazovnu reformu.

Što se tiče programa „Teen Outreach Program“ za glavni cilj je imao poticanje pozitivnih promjena u životima adolescenata, odnosno povećanje samopoštovanja i samopouzdanja kod mladih te razvijanje osjećaja odgovornosti spram zajednici. Sudionici su bili potaknuti na sudjelovanje u raspravama veznim uz važne teme za njihovu dob te da se uključe u volonterske angažmane koji doprinose njima i njihovim zajednicama. Rasprave su bile formirane na način da se povezuju sa volontiranjem, kako bi se ostvarila povezanost između teorije i prakse. Neke od tema koje su provodile na diskusijama bile su: odnosi, zdrav život, društvena prava, tehnologija i druge.

Program „Valued Youth Program“ vrlo je sličan prijašnje navedenom programu, pa tako za cilj ima poticanje pozitivnih promjena među mladima putem njihove aktivnosti u zajednici. Ovim programom nastoji se naglasiti važnost svakog pojedinca, poticati samopouzdanje te angažiranost mladih u volonterstvo. Također, kombinira rasprave o relevantnim temama s volontiranjem kako bi se mladima omogućila primjena znanja i vještina na praktičan način (Moore i sur., 1996).

Autori Hart i sur. (2007) u istraživanju provedenom nad učenicima osmih razreda, svake države SAD-a, utvrdili su da sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima ima značajnu ulogu prilikom poticanja mladih na uključivanje u volonterske angažmane. Također, istraživanje pokazuje da sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima ima utjecaj i na sklonost volontiranja u odrasloj dobi, kao i na spremnost za sudjelovanje u političkim procesima (izlazak na glasanje na predsjedničkim izborima).

6.2.2. Ujedinjeno Kraljevstvo

Program „Millennium Volunteers“ pokrenut je u Ujedinjenom Kraljevstvu, a provodi ga Department for Education and Skills. Program je osmišljen kako bi omogućio mladima stjecanje vještina te da se razviju kao aktivni građani i time pridonose društvenim promjenama putem volontiranja. Nadalje, program je usmjeren prema mladima u dobi od 16 do 24 godine koji se potiču na uključivanje u volonterske angažmane različitih vrsta, kao što su: rad s lokalnim dobrotvornim organizacijama, pružanje potpore i podrške ranjivim skupinama, sudjelovanje u ekološkim projektima i druge. Programom mladi stječu društvene odgovornosti, svijest o ulogama koje mogu imati u stvaranju pozitivnih promjena u društvu, komunikacijske vještine, timski rad, upravljanje projektima te organizacijske sposobnosti. Štoviše, mlade se potiče na povezivanje sa svojom lokalnom zajednicom kako bi razumjeli potrebe i izazove sa kojima se ona suočava te da sudjeluju u rješavanju istih (Eley, 2001).

Program "Millennium Volunteers" se ne provodi direktno unutar škola, već je usmjeren na mlade osobe izvan školskog okruženja. Međutim, škole i obrazovne institucije mogu igrati ključnu ulogu u promociji ovakvih programa i poticanju svojih učenika da se uključe u volontiranje kroz takve inicijative.

Škole mogu informirati svoje učenike o programima volontiranja poput "Millennium Volunteers", pružiti im informacije o mogućnostima volontiranja u lokalnim organizacijama te ih podržavati u njihovim volonterskim naporima. Također, škole mogu surađivati s lokalnim dobrotvornim organizacijama koje sudjeluju u programima volontiranja kako bi olakšale učenicima pristup ovim aktivnostima izvan škole. Na taj način, škole igraju važnu ulogu u promicanju volontiranja i razvoju društvene odgovornosti među mladima.

Usto, odgojno-obrazovne ustanove koje nude obrazovanje vezano uz novinarstvo² mogu jednako tako potaknuti mlade na volontiranje (Bobkowski i sur., 2016). Uvođenjem prijašnje navedenih projekata i dodatnih izbornih predmeta povezanim s društvenim angažmanom i aktivizmom, potiče se stvaranje svijesti o društvenim potrebama i problemima kod mladih. Dakle, škole na taj način nude mladima priliku da se što više angažiraju za volontiranje te tim putem postanu aktivni sudionici u činjenju pozitivnih promjena u njihovoj lokalnoj zajednici.

6.2.3. Republika Hrvatska

Bitno je naglasiti da se u današnjici sve više prepoznaje potreba implementacije volonterskog angažmana u odgojno-obrazovne ustanove u Republici Hrvatskoj te je iz tog razloga školsko volontiranje sve zastupljenije u hrvatskim školama (Prgić i sur., 2015). U skladu s ovim trendom, Hrvatska je razvila niz projekata i programa usmjerenih na promociju volontiranja i njegovo uvođenje u obrazovni sustav. Ovi projekti i programi imaju za cilj potaknuti mlade da se aktivno uključe u volonterske aktivnosti i razvijaju svoje kompetencije kroz društveno korisno djelovanje. Ovaj tekst će istražiti nekoliko primjera takvih projekata i programa volontiranja u Hrvatskoj.

6.2.3.1. Projekt „VOLLUMEN“

Projekt „VOLLUMEN- Širenje mreže školskog volontiranja“³ bio je usmjeren na učenike od 10 do 18 godina (od 5. razreda osnovne škole do 4. razreda srednje škole). Primarni cilj projekta bilo je unaprjeđenje kapaciteta odgojno-obrazovnih ustanova kako bi razvile kvalitetne i održive volonterske programe te pritom osnažile kulturu volontiranja i aktivnog građanskog angažmana. Štoviše, projektna orijentacija bila je na motiviranju mladih da postanu aktivni građani sudjelujući u volonterskim angažmanima unutar školskog i šireg društvenog okruženja. Kao istaknuti cilj projekta bilo je podizanje svijesti o važnosti odgoja za volontiranje. Aktivnosti koje su se provodile unutar projekta su:

- (1) 3 dana izobrazbe o menadžmentu programa odgoja za volontiranje za djelatnike osnovnih škola,
- (2) 6 dana izobrazbe o menadžmentu programa školskog volontiranja

² Novinarstvo je u odgojno-obrazovnim ustanovama Ujedinjenog Kraljevstva ponuđeno kao dodatni predmet, a više o tome može se pročitati u radu

<https://kuscholarworks.ku.edu/bitstream/handle/1808/21410/Bobkowski%20Civics%20JMCQ.pdf;sequence=1>

³ Projekt „VOLLUMEN- Širenje mreže školskog volontiranja“ provodio se u razdoblju od 1. lipnja 2017 do 30. svibnja 2019 godine u Primorsko-goranskoj županiji, od strane Udruge Delte uz pomoć, odnosno partnerstvo s Udrugom za razvoj civilnog društva SMART te dvije riječke škole (OŠ Vežica i Prva riječka hrvatska gimnazija). Projekt je integriran u program „Učinkoviti ljudski potencijal“ u razdoblju od 2014. do 2020. godine.

za djelatnike srednjih škola, (3) izradu preporuka za unaprjeđenje školskog kurikulumu u području građanskog odgoja i obrazovanja, (4) 24 izobrazbe o volontiranju, pravima i obvezama volontera, aktivnom građanstvu, osmišljavanju i provođenju volonterskih akcija i mogućnostima volontiranja za djecu i mlade, (5) 20 volonterskih akcija u odgojno-obrazovnim ustanovama, (6) 2 „coffee bara“ na temu volontiranja za učenike srednjih škola, gdje će imati prilike upoznati se s aktivnostima različitih udruga, (7) izradu školskih literarnih i likovnih radova za učenike osnovnih škola, gdje će imati prilike promišljati o temi volontiranja. (Udruga Delta, 2017, str. 1)

Rezultati istraživanja⁴, koje je provela autorica Čulum Ilić (2019) prije i nakon provedbe projekta Vollumen, ukazuju na niz ključnih faktora koji imaju veliku važnost prilikom implementacije i razvoja volonterskog angažmana unutar odgojno-obrazovnih ustanova. Dakle, jedan od nužnih faktora koji utječu na kvalitetu provedbe volonterskih angažmana i kontinuiranu implementaciju istog je podrška od strane ravnatelja/ice te nastavnika. Budući da su nastavnici i ravnatelj/ica ključni akteri unutar odgojno-obrazovnih ustanova, oni imaju veliki utjecaj na formiranje školske kulture i klime. Stoga, njihova podrška koordinatorima⁵ i učenicima, koji se angažiraju u volonterskim aktivnostima, ima jak učinak. Sposobnost ravnatelja/ice da stvori okruženje potpore, razumijevanja i podrške za volonterske angažmane igra ključnu ulogu prilikom razvoja održivih volonterskih programa, a njihovo angažiranje i vođenje mogu potaknuti ostale članove osoblja da također podrže volonterske aktivnosti. Također, pravilno usmjeravanje i davanje jasnih smjernica koordinatorima i učenicima može imati veliku važnost prilikom usklađivanja volonterskih aktivnosti s ciljevima škole te promicanju svijesti o važnosti volontiranja. Kada je riječ o učenicima, većina sudionika ističe važnost podrške i pohvale koje dobivaju od strane nastavnika i ravnatelja/ice, ujedno učenici pokazuju pozitivne reakcije na uključivanje ravnatelja/ice i stručnih suradnika u volonterske angažmane.

⁴ Detaljnije o rezultatima istraživanja može se pronaći na <http://www.volonterski-centar-ri.org/wp-content/uploads/%C4%86ulum-Ili%C4%87-2019.-Volontiranje-i-odgoj-za-volontiranje-u-odgojno-obrazovnim-ustanovama.pdf?fbclid=IwAR2Ry3ctljpKFN9pu3vHbU9zbOOLb2izkjtVbuXu20rZ775np1cW-oF-WXE>

⁵ Koordinator volontera ima ključnu odgovornost za vođenje volonterskog programa te je njegova uloga usmjerena na brigu o svim aspektima i sudionicima povezanim s volonterskim programom (Prčić i sur., 2015).

6.2.3.2. Volonterski klub „Školski anđeli“

U školskoj godini 2018./19., Osnovna škola Omišalj imala je priliku svjedočiti izvanrednom angažmanu svojih volontera u okviru školskog volonterskog kluba poznatog kao "Školski anđeli". Njihova volonterska inicijativa usmjerila se prema izradi taktilnih knjiga, posebno prilagođenih za djecu koja pohađaju poseban odjel za djecu s teškoćama. Za navedenu „volontersku akciju dobili su priznanje za najuspješniju volontersku inicijativu projekta „Vollumen“ (Kamenko Mayer i sur., 2011, str. 57).

Ova inicijativa ne samo da je pokazala predanost volontera prema promicanju inkluzivnog obrazovanja, već je i dokazala kako volontiranje može pozitivno utjecati na zajednicu. Izrada taktilnih knjiga za djecu s posebnim potrebama ima značajne koristi jer omogućava tim djeci s posebnim potrebama da pristupe literaturi i obrazovnim sadržajima na način koji je prilagođen njihovim potrebama.

6.2.3.3. Program izvedbe orijentacijske radionice o volonterstvu za učenike razredne nastave

Osim projekata kojima se nastoji implementirati volonterski angažman u odgojno-obrazovne ustanove, postoje i razne orijentacijske radionice s istim ciljem.

Program izvedbe orijentacijske radionice o volonterstvu za učenike razredne nastave za glavni cilj ima poticanje i motiviranje učenika na sudjelovanje u volonterskim aktivnostima unutar lokalne zajednice, te poticanje njihove uloge kao stvaratelja odgovornih, angažiranih i humanih zajednica. Specifični ciljevi ove radionice su: „usvajanje vrijednosti, empatije, solidarnosti, odgovornosti, humanosti i samopoštovanja te usvajanje znanja o volontiranju i osnovnim pojmovima vezanim za volonterstvo“ (Borić i sur., 2019, str. 8).

Navedena radionica namijenjena je učenicima koji pohađaju razrednu nastavu u osnovnoj školi, a voditelji su djelatnici i volonteri Volonterskog centra Zagreb, nastavnici i zaposlenici (odgojno-obrazovne ustanove) sa iskustvom o volontiranju. Radionicom se nastoji ukazati na važnost uloge odgojno-obrazovne institucije prilikom poticanja volontiranja, stoga se daju konkretni primjeri načina na koje škola može utjecati na veći odaziv učenika u volontiranju.

Jedan od načina poticanja mladih, od strane škole, je osnivanje „školskog volonterskog kluba“ kojeg obilježava zajedničko volontiranje i pomaganje drugima od strane članova kluba (učenika i nastavnika). Drugi način je davanje jasnih i boljih informacija o načinu uključivanja u volonterske angažmane, nudeći učenicima različite neprofitne organizacije u

koje se mogu uključiti. Također, odgojno-obrazovne ustanove mogu pomoći učenicima da stupe u kontakt sa osoba koje imaju iskustva sa volontiranjem ili sa osobama koje organiziraju volonterske angažmane (Borić i sur., 2019).

6.2.3.4.,,Boranka“

U listopadu 2018. godine, Volonterski klub Osnovne tehničke škole (OTS) proveo je značajnu volontersku akciju pod nazivom "Boranka"⁶. Cilj ove akcije bio je obnoviti i pošumiti područje koje je pretrpjelo ozbiljne požare, posebno na prostoru Zvezdanog sela Mosor. U ovoj akciji sudjelovalo je ukupno 16 učenika iz Volonterskog kluba OTŠ.

Volonteri su svojim radom doprinijeli obnovi prirode tako što su kopali rupe, sadili sadnice borova, zatrpavali rupe i zalijevali nova stabla. Važno je napomenuti da su se u akciji aktivno uključili i volonteri iz različitih udruga i institucija, što je dodatno pojačalo njezinu važnost i utjecaj.

Kroz ovu uspješno provedenu akciju, posađeno je čak 1000 sadnica borova, što je značajan doprinos obnovi prirode na požarom pogođenom području. Dakle, ovaj primjer dobre prakse ističe važnost volonterskog angažmana u očuvanju okoliša te aktivnog sudjelovanja mladih u društveno korisnim aktivnostima (Kamenko Mayer i sur., 2011).

Iako postoje raznoliki projekti, programi i različite radionice koje nastoje poticati volontiranje u kontekstu hrvatskih odgojno-obrazovnih institucija, istraživanje koje su proveli Čavar i sur. (2018) pokazuje da se ispitanici u velikoj mjeri slažu sa idućim izjavama: „volonterski rad se ne cijeni dovoljno“ (77%), „država ne potiče unaprjeđivanje volontiranja“ (74%) te „u školama se ne pridaje dovoljno pažnje volontiranju pa mladi nemaju gdje naučiti o njemu“ (69%).

6.2.3.5. Zimska kreativna škola „Graditelji“

Zimska kreativna škola "Graditelji" organizira trodnevne radionice u suradnji s Graditeljsko-geodetskom školom Osijek i Građevinskim te arhitektonskim fakultetom Osijek. Ovaj projekt potiče kreativno provođenje slobodnog vremena učenika tijekom zimskih praznika putem raznolikih radionica iz arhitekture, graditeljstva i umjetnosti. Kroz suradnju s lokalnom zajednicom, škola omogućuje učenicima stjecanje praktičnih vještina i razvoj kreativnosti.

⁶ Organizacija ove volonterske akcije bila je rezultat suradnje između Saveza izviđača Hrvatske, Hrvatskih šuma i Hrvatske gorske službe spašavanja (HGSS).

Radionice se otvaraju za javnost treći dan, a do sada je više od 450 polaznika sudjelovalo u više od 30 radionica. Učenici škole aktivno sudjeluju u vođenju radionica, što potiče razvoj samopouzdanja, organizacijskih sposobnosti te razumijevanje uloge volontera u zajednici (Kamenko Mayer i sur., 2011).

6.2.3.6. „Dom nade“

U okviru volonterske aktivnosti Volonterskog kluba D.U.R⁷, članovi koji su stručnjaci iz optičke struke odlučili su pružiti značajnu pomoć korisnicima Dnevnog boravka za beskućnike pod nazivom "Dom nade". Navedena inicijativa značajno je doprinijela kvaliteti života šticećenika te je istaknula ključnu ulogu škole u promicanju volontiranja i društvene odgovornosti.

Volonteri su također pružili stručne savjete i asistenciju pri odabiru okvira te su ugradili leće prema individualnim receptima. Ova hvalevrijedna akcija postala je moguća zahvaljujući suradnji s tvrtkom Essilor Hrvatska, koja je prepoznala važnost projekta.

Ovaj primjer ilustrira kako školski volonterski klubovi mogu pozitivno utjecati na lokalnu zajednicu, promičući zdravlje i društvenu odgovornost. Također, ističe se ključna uloga škole u oblikovanju budućih generacija građana osviještenih o potrebama društva te spremnih pridonijeti njegovom boljitku kroz volontarizam (Kamenko Mayer i sur., 2011).

Uključivanje učenika u volonterske aktivnosti unutar organizacija civilnog društva još uvijek nije dovoljno razvijeno. Međutim, u posljednje vrijeme primjećuje se pozitivan trend suradničkih odnosa između odgojno-obrazovnih ustanova i različitih udruga. Osim udruga, javne ustanove iz područja socijalne skrbi također sve češće postaju organizatori volonterskih aktivnosti. Primjerice, domovi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi ili ustanove koje pružaju usluge starijim osobama često su otvoreni za organiziranje volonterskih projekata.

Ovaj pozitivan trend sugerira da postoji potencijal za suradnju između škola i organizacija civilnog društva u promicanju volontarizma među mladima. Takva suradnja može imati niz koristi, kako za samu zajednicu tako i za učenike. Kroz sudjelovanje u volonterskim aktivnostima, učenici mogu razvijati vrijedne životne vještine, poput timskog rada, empatije i

⁷ U partnerstvu s profesorima sa Studija optometrije Veleučilišta Velika Gorica, volonteri su organizirali besplatne preglede vida za šticećenike Doma nade. Tvrtka Essilor donirala je kvalitetne dioptrijske leće, a lokalni optički servisi su poklonili okvire naočala

socijalne odgovornosti. Također, volontiranje im omogućuje da bolje razumiju potrebe i izazove svoje zajednice te doprinose njezinom boljem funkcioniranju (Kamenko Mayer i sur., 2011).

Unatoč postignutim pomacima, važno je napomenuti da postoji prostor za daljnji razvoj volontiranja u školama i njegovu integraciju u školski kurikulum. Suradnja između škola i organizacija civilnog društva može igrati ključnu ulogu u ostvarivanju tog cilja i poticanju učenika na aktivno sudjelovanje u volonterskim inicijativama.

7. Zaključak

Uloga škole u poticanju volontiranja pokazuje se kao ključna komponenta u oblikovanju odgovornih i društveno angažiranih građana. Kroz implementaciju volonterskih programa i projekata unutar odgojno-obrazovnih ustanova, škole ne samo što pružaju mladima priliku za razvoj korisnih vještina i iskustava, već i grade svijest o društvenoj odgovornosti i solidarnosti.

Školsko volontiranje omogućuje učenicima da postanu aktivni članovi svoje zajednice, stvarajući pozitivan utjecaj na okolinu u kojoj žive. Kroz takve inicijative, mladi stječu raznovrsne kompetencije, uče važnosti suradnje i timskog rada, te razvijaju empatiju i svijest o potrebama drugih.

Škole bi trebale kontinuirano podržavati i promicati volonterske aktivnosti, osiguravajući da su pristupačne i poticajne za sve učenike. Važno je naglasiti da volontiranje u školskom okruženju ne bi smjelo biti prisilno, već bi trebalo poticati slobodnu volju i motivaciju učenika.

Primjećuje se da su školski volonterski klubovi jedan od načina kako se škole mogu organizirati za poticanje volontiranja. Takvi klubovi omogućuju učenicima da se udruže i zajedno sudjeluju u volonterskim projektima. Također, škole mogu usmjeriti učenike prema lokalnim organizacijama ili projektima u zajednici koji traže volontersku pomoć. U tom kontekstu, škole igraju ključnu ulogu u povezivanju učenika s prilikama za volontiranje.

Bitno je naglasiti da ovaj rad prikazuje samo neke od brojnih primjera implementacije programa, projekata i orijentacijskih radionica u odgojno-obrazovnim sustavima.

8. Literatura

1. Ajduković, M., Rajhvajn Bulat, L. i Sladović Franz, B. (2008). Agresivno i procoscijalno ponašanje djece u dječjim domovima. *Ljetopis socijalnog rada*, 15(2), 185-213.
2. Bang, H., Won, D. i Park, S. (2020). School engagement, self-esteem, and depression of adolescents: The role of sport participation and volunteering activity and gender differences. *Children and youth services review*, 113, 105012.
3. Bekkers, R. (2005). Charity begins at home: How socialization experiences influence giving and volunteering. In *34th Arnova Annual Conference*.
4. Bobkowski, P. S. i Miller, P. R. (2016). Civic implications of secondary school journalism: Associations with voting propensity and community volunteering. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 93(3), 530-550.
5. Borić, I., Canjek-Androić, S., Sauha, I., Lušić Radošević, S., Dupan, S., Živković, D., Pribičević Gelb, D., Drača, M., Prgić Znika, J., Janković, V. i Požgaj, J. (2015). Program izvedbe orijentacijskih radionica o volonterstvu, nenasilnoj komunikaciji i održivom razvoju. Volonterski centar Zagreb.
6. Broom, C. A. (2007). A historical study of citizenship education in British Columbian social studies guides.
7. Čavar, J., Pavić, J. i Racz, A. (2018). Procjena stavova i zastupljenost volontiranja u srednjoškolskoj populaciji na području grada Vinkovaca. *Medica Jadertina* 48(3), 143-156.
8. Ćulum Ilić (2019). Volontiranje i odgoj za volontiranje u odgojno-obrazovnim ustanovama. Preuzeto 1. lipnja 2023. s <http://www.volonterski-centar-ri.org/wp-content/uploads/%C4%86ulum-Ili%C4%87-2019.-Volontiranje-i-odgoj-za-volontiranje-u-odgojno-obrazovnim-ustanovama.pdf?fbclid=IwAR2Ry3ctljpKFN9pu3vHbU9zbOOLb2izkjtVbuXu20rZ775np1cW-oF-WXE>
9. Eley, D. (2001). The impact of volunteering on citizenship qualities in young people. *Voluntary Action*, 4(1), 62-82.
10. Eurydice (2012). Citizenship Education in Europe. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency

11. Halfon, E. (2023). Socially active volunteering students: The case of student councils. *Children & Society*, 37(3), 890-905.
12. Handy, F., Cnaan, R. A., Hustinx, L., Kang, C., Brudney, J. L., Haski-Leventhal, D., ... & Zrinscak, S. (2010). A cross-cultural examination of student volunteering: Is it all about résumé building?. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 39(3), 498-523.
13. Hart, D., Donnelly, T. M., Youniss, J., & Atkins, R. (2007). High School Community Service as a Predictor of Adult Voting and Volunteering. *American Educational Research Journal*, 44(1), 197–219.
14. Holdsworth, C. i Brewis, G. (2014). Volunteering, choice and control: a case study of higher education student volunteering. *Journal of Youth Studies*, 17(2), 204-219.
15. Holdsworth, C. i Quinn, J. (2010). Student volunteering in English higher education. *Studies in Higher Education*, 35(1), 113-127.
16. Janoski, T., Musick, M., i Wilson, J. (1998). Being volunteered?: The impact of social participation and pro-social attitudes on volunteering. *Sociological Forum*, 13(3), 495-519.
17. Kamenko Mayer, J., Šehić Relić, L., Kovačević, M., Fabac, T., Hauser, M., Matković, A., Tešija, T., Milinković, D., Šimunković, G. i Forčić, G. (2011). Generacija za V. Zašto i kako organizirati volonterski program u školi. Osijek: Grafika.
18. McFadden, A. i Smeaton, K. (2017). Amplifying Student Learning through Volunteering. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 14(3), 1-13.
19. Moore, C. W. i Allen, J. P. (1996). The Effects of Volunteering on the Young Volunteer. *The Journal of Primary Prevention*, Vol. 17, No. 2, 231-258
20. Prgić Znika, Kordić i Jeđub Borić (2015). *Menadžment volontera: priručnik za vođenje volontera i volonterskih programa*. Zagreb: ACT Printlab d.o.o.
21. Sears, A. M., & Hughes, A. S. (1996). Citizenship Education and Current Educational Reform. *Canadian Journal of Education*, 21(2), 123–142.
22. Spajić-Vrkaš, V., Rajković, M. i Rukavina, I. (2014). *Eksperimentalna provedba kurikulumu građanskog odgoja i obrazovanja: Istraživački izvještaj*. Zagreb: Mreža mladih Hrvatske.

23. Udruga Delta (2017). Vollumen- širenje mreže školskog volontiranja. Preuzeto 30.7.2023. s <https://udrugadelta.hr/Projekti/VOLLUMEN-sirenje-mreze-skolskog-volontiranja>
24. Zakon o volonterstvu, Narodno novine, 22/13 (2021).